

POLITIHØGSKOLEN

Justisdepartementet
Gullhaug Torg 4A
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

NORWEGIAN POLICE UNIVERSITY COLLEGE

Deres referanse:
201201827

Vår referanse:
201200394

Sted, dato
Oslo, 18. juni 2012

Høringsuttalelse – NOU 2011:19 – Gjennomgang av gjeldende våpenlovgivning og forslag til ny våpenlov

1 Innledning

Justisdepartementet har i brev av 9. mars 2012 bedt om Politihøgskolens syn på utvalgets gjennomgang av gjeldende våpenlovgivning og forslag til ny våpenlov (NOU 2011:19). Politihøgskolen stiller seg positivt til utvalgets forslag om en helt ny våpenlov, og ikke bare endringer i eksisterende våpenlovgivning. Gjeldene våpenlov er over femti år gammel og har allerede vært revidert en rekke ganger. Regelverket fremstår videre som vanskelig tilgjengelig fordi loven i stor grad er supplert av forskrifter og omfattende rundskriv.

En ny lov anses derfor som nødvendig. Dette både av lovtekniske grunner, og ikke minst fordi det er viktig å få samlet alle viktige prinsipper og bestemmelser i lovs form. Dette vil skape en større forutsigbarhet for brukerne og sikre en ensartet praksis.

Nedenfor følger Politihøgskolens kommentarer til utvalgte forslag.

2 Kommentarer til de enkelte forslagene

2.1 Formålsparagraf

Politihøgskolen er positiv til utvalgets forslag om at det inntas en formålsparagraf, da det er naturlig ved en lovgivning som er utformet på bakgrunn av klare reguleringsformål. Det er videre bra at de kryssende hensynene bak loven, samfunnets behov for sikkerhet og kontroll på den ene side og den enkelte våpeninnehavers frihet til utfoldelse på den annen side, fremkommer. Samtidig som det å "...sikre samfunnet mot uønskede hendelser...", fremstår som overordnet.

Formålsparagrafen vil gi veiledning til de relevante overordnede hensyn som legges til grunn ved skjønnsutøvelsen etter loven.

2.2 Aktsomhetsbestemmelse

Gjeldende våpenlov har ingen aktsomhetsplikt *direkte* hjemlet i loven. Omgang med skytevåpen er potensielt farlig. Politihøgskolen deler derfor utvalgets syn i forhold til at aktsomhetsplikten bør forankres direkte i våpenloven, og gjelde generelt for den som har ansvar for, eller omgås med, skytevåpen, våpendeler og ammunisjon.

2.3 Egenerklæring:

Utvalget har foreslått at søkeren, i tillegg til søknadsskjemaet, skal avgi en egenerklæring ved førstegangserverv. Egenerklæringen vil kunne gi opplysninger om søkerens helse, behov for skytevåpen, oppfylld av aktivitetskrav, mv. Politihøgskolen er positiv til dette forslaget, da dette vil gi forvaltningen et bredere grunnlag for behandlingen av ervervsøknadene.

Et mindretall av utvalget går også inn for et krav om at våpeninnehavere *regelmessig* må avgi egenerklæring, for eksempel hvert femte år. Videre at ordningen med egenerklæring bør gjøres obligatorisk for både nye og eksisterende våpeneiere.

Politihøgskolen er enig i at det bør skje en regelmessig oppfølging av våpeninnehavere, men er usikker på om gevinsten ved dette vil rettferdiggjøre den ressursbruken som må til for å kontrollere egenerklæringen til samtlige våpeninnehavere hvert femte år. Selv om innsendelsen skjer elektronisk vil kontroll og oppfølging være ressurskrevende. Egenerklæringene må gjennomgås, og følges opp individuelt dersom det skal være en realitet bak dette kravet.

Det vises til omfanget av egenerklæringer som da vil måtte behandles. I følge tall fra Politidirektoratet¹ fantes det per 24. november 2011, 1 238 508 *registrerte* private skytevåpen i Norge, fordelt på 486 082 våpeneiere. Videre vises det til, som utvalget selv har pekt på, at man må være bevisst på at våpenloven bare direkte regulerer de *lovlige* våpen i samfunnet – altså den lovlidige borgers innehav og bruk av skytevåpen.

Opplysninger utvalget har fått fra KRIPOS² viser at det fortrinnsvis er *ulovlige* skytevåpen som er benyttet i straffesakene. De er i mange av tilfellene verken registrert i våpenregisteret, eller registrert som stjalne, når de registreres i straffesaker. På denne bakgrunn antyder utvalget det kan synes å gå skillelinjer mellom de lovlige skytevåpen registret i våpenregisteret, og ulovlige skytevåpen i kriminelle miljøer. Politihøgskolen stiller derfor spørsmål om det er riktig ressursbruk å sette i gang ressurskrevende kontrolltiltak av alle innehavere av lovlige skytevåpen registrert i våpenregisteret generelt? Hva blir eventuelt konsekvensen dersom det i etterkant av en straffbar handling fremgår at gjerningsmannen ikke hadde sendt inn egenerklæring, eller det av egenerklæringen fremgikk forhold som burde ha vært undersøkt nærmere og politiet ikke har hatt kapasitet til å prioritere dette?

Etablering av gode kontrollrutiner på de enkelte våpenkontorene med tanke på oppfølging av våpeninnehavere, vil etter Politihøgskolens syn være vel så viktig. En daglig gjennomgang av PO-logg, arrestlogg, BL/strasak, straffe- og bøterregisteret, vil kunne fange opp tilfeller hvor våpenkort skal tilbakekalles med tanke på kravene til edruehet, pålitelighet og skikkethet.

¹ Se NOU 2011:19, side 24

² Op. cit. side 31

Videre vil den nye ordningen med meldeplikt for helsepersonell³ ivareta de helsemessige forutsetningene for å inneha våpen. Det som primært står igjen, er kontroll av vedvarende behov for våpen, herunder spesielt enhåndsvåpen. Flere politidistrikt har allerede i dag ordninger hvor de jevnlig tilskriver våpeninnehavere med tanke på behov tilknyttet enhåndsvåpen, samt at de jevnlig tar kontakt med pistolklubber.

Som et alternativ til at *samtlig*e våpeninnehavere skal sende inn egenerklæring hvert femte år, bør det etter Politihøgskolens vurdering sees på om mellomløsninger hvor det fokuseres konkret på enhåndsvåpen og innehaverens behov i tilstrekkelig grad ivaretar kontrollhensynet innenfor en forsvarlig ressursbruk.

Politihøgskolen har for øvrig merket seg at et mindretall av utvalget også ønsker å innføre tidsbegrenset våpenkort for enhåndsskytevåpen og eventuelt enkelte halvautomatiske rifler hvis disse tillates i forskrift. Det blir vist til at vilkårene for å erverve disse våpentypene er strengere enn for andre våpentyper da det er knyttet større risiko til disse.

Som det følger foran, er Politihøgskolen enig i at kontrollen med våpeninnehavere bør konsentreres om denne gruppen våpeninnehavere. Videre at man bør velge den kontrollordningen (rutinemessig egenerklæring, eller tidsbegrenset våpenkort) som man tror vil være mest effektiv, ut fra hensynet til ressurshensyn.

2.4 Legeerklæring:

Politihøgskolen støtter utvalgets forslag om at det ved førstegangsserverv også kreves at vedkommende fremlegger legeerklæring. Det er viktig at våpeninnehavere er fysisk og psykisk skikket til å inneha våpen. Selv om fremleggelse av legeattest kan kreves etter forvaltningsloven § 17 første ledd, er det viktig at det også fremgår direkte av våpenloven som vilkår for førstegangsserverv. Omgang med skytevåpen er potensielt farlig, og det vises til sammenligning at dette er et krav i førerkortsaker.

2.5 Meldeplikt for helsepersonell:

Politihøgskolen støtter også utvalgets forslag⁴ om at det bør tas inn en bestemmelse om meldeplikt for helsepersonell. Dette innebærer en plikt som inntreffer når det er klarlagt at våpeninnehaver (forutsetter et visst innsyn i våpenregisteret om at vedkommende faktisk er registrert med våpen) ikke lenger oppfyller de helsekrav som stilles til både fysisk og psykisk helse. Dette harmonerer med ordningen for førerkortsaker, som det er naturlig å sammenligne med ut fra skadepotensialet. Dette vil også særlig få betydning for de som allerede har våpen og ikke som ikke tidligere har pliktet å fremlegge legeerklæring ved førstegangsserverv.

2.6 Utlån av våpen

Etter dagens regler kan en person som har våpenkort, overlate sitt skytevåpen til en annen person i inntil fire uker, mot at mottakeren gis en skriftlig bevitnelse med opplysning om for hvilken bruk og for hvilken tid skytevåpenet overlates. Bevitnelsen trer dermed i stedet for våpenkort.

³ Op. cit. side 93

⁴ Som også baserer seg på forslaget i NOU 2010:3 – «Drap i Norge i perioden 2004-2009»

Utlån til personer som *ikke har våpenkort* i fra før, er problematisk all den tid det er den enkelte våpeninnehaver som selv må foreta vurderingen av om det er forsvarlig å låne ut skytevåpenet til vedkommende. Dette uten at det har vært noen forutgående kontroll fra myndighetenes side. Privatpersoner vil følgelig ikke ha tilgang til registre og andre nødvendige opplysninger som vil kunne gi opplysninger om lovens krav til vandel og skikkethet er oppfylt. Utvalget har pekt på at muligheten for at skytevåpen havner i feil hender, derfor vil være til stede i langt større grad i slike tilfeller, og har på denne bakgrunn foreslått en innstramming ved utlån av skytevåpen til personer som ikke innehar våpenkort fra før. Dette ved at det også i disse tilfellene innføres krav om tillatelse fra politiet.

Politihøgskolen synes dette er et godt forslag, og deler utvalgets synspunkt om at lånetakeren i utgangspunktet bør underlegges den samme kontrollen, og oppfylle de samme vilkår som om personen hadde søkt om å erverve skytevåpen. Det foreligger ingen sterke argumenter for at det bør gjelde lempeligere regler for å låne et skytevåpen, enn til det å eie et slikt våpen.

2.7 Tilbakekall ved manglende «behov eller rimelig grunn»

Innledningsvis vil Politihøgskolen bemerke at det er positivt at utvalget foreslår en egne lovparagrafer for hver hovedgruppe av vilkår for erverv, slik at lovens vilkår kommer tydelig fram. Utgangspunktet etter gjeldende våpenlov, er at både de personlige vilkårene for erverv av våpen og behovet for våpen som forelå på innvilgelsespunktet, også må foreligge så lenge vedkommende innehar skytevåpen. Videre «skal» tilbakekall finne sted dersom de personlige vilkår ikke lenger er til stede, men tilbakekall "kan" finne sted om behovet for våpen ikke lenger er tilstede.

Dette foreslås videreført av utvalget i forhold til de personlige vilkår for erverv mv. av våpen. Hva angår vilkåret om *behov eller annen rimelig grunn* for erverv mv. av våpen, så ønsker et flertall i utvalget å legge tyngre vekt på behovsprøvingen. Dette under henvisning til at det ikke bør være flere våpen i samfunnet enn det er legitimt behov for. På denne bakgrunn foreslås det en endring i tilbakekallsadgangen, slik at det ikke lenger skal skilles mellom tilbakekall som følge av bortfall av behov og bortfall av øvrige personlige forutsetninger. Dette innebærer at det foreslås at våpenkort også "skal" tilbakekalles ved bortfall av behov.

Det følger av gjeldende rundskriv⁵ allerede i dag at det er søkeren selv som må dokumentere at han/hun har et reelt behov for skytevåpen. Gjeldende rundskriv har videre detaljerte krav særlig med tanke på aktivitetsnivå/behovet for våpen for de som driver med øvelses- og konkurranseskyting. Det fremgår at det i første rekke er eiere av enhåndsvåpen som politiet bør føre en spesiell kontroll med. Samtidig blir det påpekt at tilbakekall i utgangspunktet ikke bør foretas hvis vedkommende ikke er aktiv på grunn av spesielle forhold som alvorlig sykdom, alderdom, endring i familiære forhold, eller lignende (forutsatt at klarer å ta vare på våpnene på en forsvarlig måte).

Politihøgskolen vil bemerke at det å innføre et obligatorisk tilbakekallsgrunnlag som følge av manglende behov hos *våpeninnehavere generelt*, kan by på kapasitetsmessige utfordringer. Hva blir konsekvensen dersom et våpenkontor ikke klarer å følge opp alle potensielle tilbakekall som følge av endret behov, når dette er noe de nå skal gjøre og ikke kan gjøre? Som nevnt i forbindelse med forslaget til regelmessig egenerklæring, vil man kanskje oppnå

⁵ RPOD-2009-9

vel så mye med å få etablert gode kontrollrutiner.

I gjeldende rundskriv bes politiet også foreta en spesiell kontroll med personer som *relativt nylig* har ervervet pistol eller revolver, eller halvautomatisk rifler/-hagler som ikke er jaktvåpen. Ved å stille krav til at behovet jevnlig skal sjekkes for eksempel de første fem årene for innehavere av enhåndsvåpen, kan man få fanget opp eventuelle «useriøse» våpeninnehavere – de som har oppfylt aktivitetskravet for førstegangserverv, men som etter anskaffelsen av våpen ikke lenger er å se på skytebanen.

2.8 Dødsbo og konkursbo

Politihøgskolen deler utvalgets bekymring over at det ikke foreligger klare regler eller faste retningslinjer for behandling av skytevåpen særlig i dødsbo, men også i konkursbo. Politihøgskolen stiller seg positiv til utvalgets forslag vedrørende dette, spesielt forslaget om at politiet pålegges plikt til å motta skytevåpen fra dødsbo og konkursbo til oppbevaring, for unngå at skytevåpen forblir utenfor politiets kontroll.

2.9 Innførsel og utførsel av våpen, våpendeler og ammunisjon

Tollmyndighetene har fremmet ønske om at det inntas en egen oppdragshjemmel i våpenloven ved *ulovlig* inn- og utførsel av skytevåpen og ammunisjon. Tollmyndighetene har allerede nødvendig hjemmel til å kontrollere dette, men ønsker altså en nærmere presisering også i våpenloven.

Utvalget har etter en gjennomgang av tollmyndighetenes hjemler imidlertid kommet til at de ikke vil anbefale en egen oppdragshjemmel i våpenloven, nettopp under henvisning til at de allerede har de nødvendige hjemler for å kunne kontrollere eventuell ulovlig inn- og utførsel av skytevåpen. Politihøgskolen er enig med utvalget og kan ikke se at det er grunn til å innta en egen oppdragshjemmel. En egen bestemmelse vil kun gi veiledning for Tollvesenet og det er ikke nødvendig.

2.10 Offentlig forvaltning:

Utvalget har vist til at gjeldende våpenlov ikke inneholder noen konkrete bestemmelser som regulerer den offentlige forvaltningen av våpensaker. Når en person søker om å få våpentillatelse, vil politiet ut fra dagens ordning ha mulighet for å sjekke søkeren opp mot opplysninger politiet har tilgang til gjennom politiets registre.

Politiregisterloven (som ventes å tre i kraft 1. juli 2012) § 21 synes imidlertid *ikke* å gi en klar hjemmel for at politiets *våpenforvaltning* har tilgang (rett til direkte søk) til opplysninger i politiets registre til politimessig formål. Dette vil ha stor praktisk betydning for saksbehandlingen ved det enkelte våpenkontor, og Politihøgskolen synes det derfor er viktig og riktig at utvalget har foreslått en hjemmel i våpenloven som åpner opp for at politiets våpenforvaltning kan få tilgang (rett til direkte søk) til opplysninger i politiets register til politimessige formål.

2.11 Våpenregisteret

Datatilsynet har påpekt alvorlige mangler ved våpenregisteret, og konkludert med at «Totalt sett synes våpenregisteret ikke å tilfredsstille de krav til kvalitet (korrekte, oppdaterte og ikke

lagret lenger enn nødvendig) som gjør det egnet til å ivareta registerets formål»⁶

Utvalget har foreslått å styrke og klargjøre dagens lovhjemmel for sentralt våpenregister, og at den gir klare føringer for hvilke personopplysninger som skal behandles. Politihøgskolen synes forslaget er positivt, særlig det forhold at det i forskrifts form blir regulert nærmere hva som er formålet med behandlingen, hvem som er behandlingsansvarlig, hvilke opplysningskategorier som skal registreres, tilgangen til opplysningene, innsyn, retting og sletting, mv.

Politihøgskolen er også positiv til forslaget fra flertallet i utvalget om å gi helsepersonell, tingretten og andre med reelt behov for å kunne fastslå eierskap til skytevåpen tilgang til et «skyggeregister». Dette vil som nevnt tidligere medføre at helsepersonell kan pålegges meldeplikt uten at deres taushetsplikt brytes, og at tingretten raskt vil kunne avklare om avdøde eller konkursboet har skytevåpen.

2.12 Straffebestemmelser:

Et flertall i utvalget har foreslått å øke strafferammen for formalovertredelser, altså de handlinger som etter gjeldende lovgivning rammes av våpenloven § 33 første ledd første punktum, fra tre til seks måneder for at det skal danne grunnlag for pågrepelse. Begrunnelsen for dette er å «...hjemle adgangen til pågrepelse og fengsling i medhold av straffeprosessloven § 171.»

Politihøgskolen vil innledningsvis bemerke at en utvidelse av strafferammen bør begrunnes i handlingens straffverdighet, ikke et eventuelt behov for pågrepelse. Det kan i denne sammenheng også vises til Justisdepartementets vurdering av «prinsipper for fastsetting av straffarter og strafferammer» i forbindelse med forslag til ny straffelov.⁷ Her uttales det blant annet at «Departementet er også enig med Straffelovkommisjonen i at strafferammene som et utgangspunkt ikke skal fastsettes med henblikk på å gi adgang til bruk av straffeprosessuelle tvangs- og etterforskningsmidler».⁸ Videre kan det stilles spørsmål om det foreligger et reelt *behov* for å foreta en pågrepelse i slike saker. Gjeldende strafferamme vil allerede hjemle ransaking og eventuelt beslag av våpen, noe som vil være tilstrekkelig i de fleste tilfeller med tanke på å sikre våpen som ikke er forsvarlig oppbevart eller lignende. En økning av strafferammen vil trolig heller ikke ha noen betydning for konkret straffeutmåling, eller virke forebyggende. Det vises til at formalovertredelser som oftest leder til tilbakekall av våpenkort, noe som for mange vil oppleves som en mer inngripende reaksjon enn for eksempel et forelegg.

3 Avsluttende bemerkninger

En forsvarlig behandling, kontroll og oppfølging av søkere og innehavere av våpen vil bidra til kriminalitetsforebygging og trygghetsfølelse hos borgerne. Samtidig vil en slik oppfølging og gevinstene av dette måtte veies opp mot ressursbruken, særlig i mindre enheter vil en periodisk individuell oppfølging av innehavere av våpen generelt antas å være svært

⁶ Datatilsynets «Kontrollvirksomhet i 2008» av 18.05.2009 pkt. 2.3.17

⁷ Ot.prp.nr.90 (2003-2004) Om lov om straff (straffeloven) kapittel 11 (side 121 flg)

⁸ Op. cit. side 142

ressurskrevende.

Politihøgskolen deler utvalgets oppfatning knyttet til fordelene ved å etablere en ny våpenlov. En samling av gjeldende regelverk vil bidra til å skape en likere behandling, en bedre oversikt og en større grad av forutsigbarhet for borgerne.

Med hilsen

Håkon Skulstad
Sjef for Politihøgskolen

Saksbehandler:

Ann Kristin Markussen
Høgskolelektor
Telefon: 23 19 98 59